

Environmentálna výchova na školách patrí medzi naše priority

Ochrana a skvalitňovanie životného prostredia je jednou zo základných podmienok rozvoja našej spoločnosti tak, ako ho načrtla Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja (ďalej TUR) a na ňu nadväzujúci Akčný plán pre TUR na roky 2005 – 2010. V súlade s tým sa aj v Programovom vyhlásení tejto vlády prisudzuje starostlivosť o životné prostredie veľká dôležitosť.

Jedným z predpokladov pre úspešné naplnenie tohto cieľa je zvyšovanie environmentálneho vedomia občanov a ich informovanosť o environmentálnej situácii na Slovensku i v konkrétnom regióne. Tu zohráva významnú úlohu práve Ministerstvo školstva SR, hoci environmentálnu výchovu nemožno obmedziť len na pôdu školy. Rezort školstva pri plnení tejto úlohy úzko spolupracuje predovšetkým s Ministerstvom životného prostredia SR. Na základe spomínaného Akčného plánu pre TUR, ktorý zahŕňa usmernenie vypracovania stratégie environmentálnej výchovy a vzdelávania na školách všetkých stupňov, bol vytvorený nadrezortný orgán týchto dvoch ministerstiev. Jeho najdôležitejšou úlohou je práve implementácia základných princípov TUR do učebných plánov a obsahu učebných osnov na všetkých stupňoch škôl, ako aj v systéme celoživotného vzdelávania.

Vedomí si dôležitosti dobrých kontaktov s rezortom životného prostredia pri riešení tejto úlohy, stanovili sme ako jeden z hlavných cieľov v rámci Prioritných úloh Ministerstva školstva SR práve dohodnutie a zlepšenie vzájomnej spolupráce.

V oblasti environmentálnej výchovy, pochopiteľne, nezabúdame takpovediac na „zelenej lúke“. Už pred rokom

1989 sa začala do škôl zavádzať výchova k starostlivosti o ochranu a tvorbu životného prostredia. Najprv len v rámci učiva prírodopisu či biológie, postupne však prenikala aj do ďalších predmetov – prírodovedných, spoločenskovedných i výchovných. V roku 1996 schválilo Ministerstvo školstva SR s platnosťou od 1. septembra 1996 nadpredmetové učebné osnovy environmentálnej výchovy pre základné a stredné školy - Environmentálne minimum. Environmentálna výchova (ENV) sa teda nevyučuje ako samostatný predmet, ale je, aj vzhľadom na svoju komplexnosť, integrovanou súčasťou obsahu jednotlivých učebných predmetov. Naším cieľom je formovať u žiakov základných a stredných škôl osobnostné kvality tak, aby sa naučili chrániť a zlepšovať životné prostredie. V roku 1997 bola následne v spolupráci s rezortom životného prostredia vypracovaná a vládou SR schválená Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania, formulujúca konkrétne opatrenia na zvýšenie účinnosti environmentálnej výchovy a vzdelávania.

S realizáciou environmentálnej výchovy, formou primeranou veku detí, sa začína už na úrovni materských škôl. Prvky ENV a prosociálnej výchovy sa prelínajú všetkými činnosťami detí. Pri realizácii na vyšších stupňoch škôl by mali učitelia voliť také metódy, formy a prostriedky práce, ktoré rozvíjajú poznávaciu schopnosť a sociálne zručnosti žiakov a prispievajú k pozitívnym emocionálnym zážitkom. V stredných školách je výchova orientovaná aj na tvorbu projektov, ktoré vyžadujú nachádzanie riešenia environmentálnych problémov. V tejto oblasti je rezort školstva taktiež aktívny. Na podporu rozvoja ENV na školách, najmä na rozvoj praktických zručností žiakov, MŠ SR vytvorilo grantový program ENVIROPROJEKT, ktorý sa realizuje od roku 2004. Na základe vypracovaných projektov sa môžu školy, školské zariadenia a neziskové mimovládne organizácie uchádzať o finančnú podporu na realizáciu svojho projektu. V tomto roku napríklad rezort na tento účel vyčlenil sumu dva milióny korún. Finančnú podporu napokon získalo dovedna 33 projektov z celého Slovenska. Na budúci rok to bude ešte viac – medzi školy plánujeme rozdeliť celkovo až tri milióny korún. So zámerom vylepšiť a zefektívniť program ENVIROPROJEKT Ministerstvo školstva Slovenskej republiky spolu s medzirezortnou komisiou pre výber, hodnotenie a finančnú podporu environmentálnych projektov MŠ SR, usporiadalo začiatkom októbra konferenciu, na ktorej si zainteresovaní mohli vymeniť skúsenosti a poznatky z tvorby a realizácie najúspešnejších environmentálnych projektov podporených v programe.

Okrem aktivít riadených rezortom školstva na školách realizujú aj ďalšie environmentálne projekty, či už

napríklad v rámci programu ProEnviro organizovaného Slovenskou agentúrou životného prostredia či množstva rôznych aktivít mimovládnych organizácií. Vitáme tieto snahy, keďže nielen prispievajú k lepšiemu rozvoju environmentálnej výchovy mladej generácie, ale taktiež sú dôkazom, že táto oblasť je výzvou pre celú spoločnosť, nielen pre Ministerstvo školstva SR. Tento pozitívny vývoj ostatne potvrdzujú aj vysoké školy. Už na 11 z nich pripravujú odborníkov v približne tridsiatke študijných programov zameraných na rôzne formy environmentálnej a ekologickej výchovy či riadenia.

V neposlednom rade je veľmi dôležitou otázkou kvalitatívnej prípravy samotných pedagógov tak, aby boli schopní vychovávať žiakov k zodpovednému prístupu k prírode. V rámci ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov na všetkých typoch škôl je preto potrebné vytvárať priestor pre širokú interdisciplinárnu spoluprácu, a to nielen medzi prírodovednými predmetmi, ale aj prepojením na ostatné predmety, ako aj rozvíjaním schopnosti zakomponovať výchovu k TUR do výučby svojho predmetu. Nezanedbateľnou je tiež otázka zabezpečenia vhodných učebných pomôcok.

Keďže environmentálna výchova je zo svojej podstaty medzipredmetového charakteru, veľmi ľahko zapadne do pripravovanej reformy obsahu vzdelávania na základných a stredných školách. Pomerne ďaleko sme už napríklad postúpili v oblasti všeobecnovzdelávacích predmetov na stredných školách. Na reforme ich vyučovania už niekoľko rokov pracuje Štátny pedagogický ústav a v tomto školskom roku sa nové postupy začali overovať už aj experimentálne na niekoľkých školách. Odborníci vytvorili z učiva príbuzných predmetov interdisciplinárne vzdelávacie oblasti a okrem toho aj takzvané prierezové témy. Ide o aktuálne témy, súvisiace s premenami súčasnej spoločnosti, ktoré si však vyžadujú pohľad z viacerých oblastí. Popri európskej dimenzii či multikulturalizme je jednou z týchto tém aj životné prostredie. Cieľom výučby prierezových tém bude predovšetkým formovanie určitých postojov a hodnotových orientácií žiakov.

Ministerstvo školstva SR vníma výchovu k ochrane životného prostredia ako veľmi podstatnú zložku celkového vzdelávania nastupujúcej generácie a aj v budúcnosti jej budeme venovať patričnú pozornosť i financie.

Ján Mikolaj
minister školstva Slovenskej republiky